

16-

Geestelijke werkelijkheid

**BIJBELSTUDIE
LEIDINGDEEL**

1. God is een Geest

Bijbelgedeelte	Johannes 4:19-30
Zingen	Psalm 33:8 en 139:2, 3, 4
	Breng dank aan de Eeuwige (Zangbundel, lied 17)
	Dat God ons zo nabij wil zijn (Zangbundel, lied 25)
	God is getrouw (Zangbundel, lied 50)
	Looft, hoge heem'len, uwe God (Tot Zijn eer, lied 67)
	Van U zijn alle dingen (Zangbundel, lied 167)

Kerngedachte

God is een Geest. Je ziet Hem niet, maar Hij is er wel. Altijd en overal.

Extra informatie voor de leiding

Focus: Wat betekent het voor ons dat God een Geest is?

Omschrijving focus: In dit gedeelte lezen we een van de meest persoonlijke gesprekken die ons bekend zijn uit de Evangelieën. Johannes benadrukt (4: "Hij moest door Samaria") dat Christus bewust aanstuurt op deze ontmoeting. Hij wist van deze vrouw en haar verleden af en wilde haar en haar volksgenoten tot geloof brengen in hem. Voordat Jezus Zich openbaart aan de vrouw als de Christus, moet er in het gesprek een aantal barrières geslecht worden: 1) Ze is een vrouw en houdt door de cultuurbepaalde normen het gesprek in eerste instantie af 2) Ze is een Samaritaanse, dit betekent dat er theologische verschillen bestaan tussen haar en Jezus. 3) Als laatste is er nog een morele barrière: haar zonden moeten eerst openbaar komen en beleden worden.

Als het gesprek over het tweede punt gaat -het verschil tussen Joden en Samaritanen- komt onze focus naar voren. Jezus beantwoordt hier een vraag van de vrouw over het ware aanbidden. Deze vraag staat in de context van de oude bedeling: de Joden aanbidden God in Sion en de Samaritanen op de Gerizim. Hoewel Jezus zegt dat de Joodse manier van bidden de juiste is omdat zij over de volledige openbaring beschikken en deze duidelijk is in het feit dat God aanbeden wil worden op de berg Sion, is Zijn eigenlijke antwoord een beschrijving van de manier waarop gelovigen van het Nieuwe Testament God zullen aanbidden. Dit zal niet langer gebeuren op bepaalde heilige plaatsen maar overal ter wereld. Omdat God een Geest is en dus geen lichaam heeft zoals een mens of een dier is Hij onzichtbaar en niet gebonden aan tijd en plaats. God is namelijk zo groot dat de wereld hem niet kan bevatten en vervult Hij dus heel de wereld en heel de tijd met Zijn aanwezig. Hierdoor mogen wij weten dat God altijd nabij is, er is geen plaats in de wereld waar Hij niet is (Ps. 139)! Echter bestaat er nog wel een kloof als God een geest is en wij mensen, dan is de vraag natuurlijk: hoe kunnen wij die vleeselijk zijn met de gans Andere communiceren? Het antwoord dat Christus hierop geeft, is dat dit gebeurt door de Heilige Geest. Door de Geest van de waarheid (Joh. 14) zijn wij door Christus aan God verbonden. De Geest neemt wat in God is en geeft het ons. Dit betekent dat wij de gedachten van God kennen (1 Kor. 2) en dat Hij ons ook dagelijks leert door het Woord dat Christus gesproken heeft (Joh. 14). Deze twee samen – de Waarheid en de Heilige Geest – maken dat christenen bidden in Geest en Waarheid en zo God kennen.

Achtergrondinformatie

Route Jeruzalem – Galilea: Anders dan vaak gezegd wordt, is de gebruikelijke route van Jeruzalem naar Galilea volgens Josephus – een joodse historicus die leefde in dezelfde tijd als de eerste christenen – de weg die door Samaria leidt. De weg die via trans-Jordanië loopt, brengt de Jood ook in contact met heidense volken.

Put van Jacob: Ongeveer 1 km. gelegen nabij het stadje Askar – de vermoedelijke plaats die in de Bijbel aangeduid wordt met Sychar. De put bevindt zich tussen de berg Ebal en Gerizim en niet ver vandaan Sichem. De plaats waar de aartsvaders begraven liggen.

Samaritanen: Toen het Joodse volk in ballingschap gevoerd was als onderdeel van Gods straf en menselijk gezien omdat de Babyloniërs en de Assyriërs overwonnen volkeren over hun rijk verspreiden om opstand te voorkomen, werd een ander volk door middel van ditzelfde volk geplaatst in Israël. Naar de normen van die dag namen ze

dan ook de godsdienst over van die streek. Omdat de profeten en de geschriften waarschijnlijk pas later een canonieke status hebben gekregen, is de religie van de Samaritanen enkel gebaseerd op de vijf boeken van Mozes. Met dit verschil dat zij niet in Jeruzalem aanbaden, maar op de berg Gerizim in Samaria. Dit kwam mede omdat zij de boeken Samuël en Koningen niet in hun bijbel hebben zitten. Toen de Joden terugkeerden uit de ballingschap ontstonden er direct verschillende politieke conflicten en werd de relatie tussen hen beide bepaald. De religie van de Samaritanen was zo gruwelijk dat toen de Joden enige zelfstandigheid kenden onder de Makkabeeën zij direct de plaats van aanbidding op de berg Gerizim verwoestten.

Exegese

Vers 19-20

Het gesprek met de Heere Jezus werpt zijn vruchten af. Aan het begin van het gesprek noemde de vrouw de Heere Jezus nog een Jood. Inmiddels is zij door het wonderlijke onderwijs van de Heere Jezus over het levende water en het gesprek waarin Jezus haar zondige seksuele verleden openbaart, gekomen tot het besef dat deze Jezus een Profeet van God is.

In hoeverre zij Jezus al ziet als de Taheb – de verwachte Samaritaanse Messias – is niet duidelijk. Zij lijkt er in ieder geval wel voor open te staan. Dit stelt haar echter wel voor een dilemma: hoe kan de verwachte Profeet een Joodse man zijn? Dit dilemma probeert zij onder woorden te brengen door een vraag aan de Heere Jezus te stellen over het meest centrale geschilpunt tussen de Samaritanen en de Joden: de plaats waar men God behoort te aanbidden (voor de Joden de berg Sion, voor de Samaritanen de berg Gerizim).

Vers 21-23

De Heere Jezus begint Zijn antwoord met een onderstreping van de waarheid van Zijn boodschap. Door aan te dringen op geloof van de boodschap. Zoals Hij dat op andere plaatsen ook doet met de woorden: “Voorwaar Voorwaar¹ Ik zeg u!” (zie Joh. 1:52; 3:3, 5, 11).

Het antwoord dat volgt bestaat uit drie delen: 1) De discussie is achterhaald (vers 21). 2) De zaligheid komt voort uit de Joden (vers 22). 3) Een nieuwe manier van aanbidding (vers 33).

Vers 21

Het eerste antwoord dat Christus geeft, is dat er binnenkort een moment aanbreekt dat de Vader niet meer aanbeden zal worden op Sion in Jeruzalem of op de Gerizim in Samaria, omdat er een nieuwe tijd aanbreekt. Het Griekse woordje ora (ώρα) dat de Statenvertaling met tijd vertaald, wordt in het Evangelie van Johannes gebruikt om het moment of het uur aan te duiden waarop Christus verhoogd zal worden door kruis en opstanding (zie Joh. 7:30,8:20,12:23/27,16:32,17:1). Door wat Christus gedaan heeft, ontstaat er een nieuwe situatie waarin alleen – die Christus door een waar geloof hebben aangenomen, Jood of Samaritaan – de Vader zullen aanbidden op een nieuwe manier waarbij niet langer tempels en heilige plaatsen nodig zijn.

Vers 22

Toch moeten we uit het vorige vers niet opmaken dat de waarheid in het midden ligt. De manier waarop de Samaritanen (**jullie**, vrouw + haar volksgenoten) aanbidden is wel degelijk fout. Jezus bedoelt niet zozeer dat zij een andere God aanbidden, maar dat zij het op de verkeerde manier doen. Omdat zij niet het volk van God (de Joden) zijn en Zijn volledige wijsheid niet ontvangen hadden in de vorm van het Woord. De Samaritanen kenden slechts de eerste vijf boeken van Mozes als bijbel waardoor hun kennis aangaande de aanbidding van God niet volkomen was. Hoe anders is het met de Joden (**Wij**, Jezus + volksgenoten), want zij waren als Gods verbondsvolk de ontvangers van de wet, de profeten en de geschriften. Hierdoor hadden zij een volkomen kennis aangaande de aanbidding van God. Te denken valt aan de opdracht om een tempel te bouwen in Jeruzalem, de Psalmen die Israël van God gekregen had om Hem te aanbidden en de aansporingen en vermaning van de profeten die er telkens weer op hamerden dat je niet vrolijk kunt zingen en offeren in de tempel en ondertussen je eigen leven leiden.

---

¹ In het Grieks: amen amen.

Naast de openbaring hadden de Joden een nog groter voorrecht², namelijk dat de zaligheid uit hen zal voortkomen. Als de Heere Jezus hierover spreekt met de vrouw doelt Hij op Zichzelf. Hij is de Messias Die eens uit het zaad van Abraham zou voortkomen en waardoor alle families van de aarde gezegend worden. Hierdoor is er dus hoop voor de Samaritanen. Hoewel Jezus hen terechtwijst vanwege hun onwetendheid mag er toch hoop zijn, omdat als het uur gekomen is en de Zoon des mensen verhoogd is de zaligheid door middel van de prediking van de apostelen zal uitgaan van Judea naar Samaria en de uiterste einden van de aarde.

Vers 23

Jezus spreekt tot slot over een nieuwe manier van bidden die spoedig zal aanbreken. Deze nieuwe manier zal anders zijn dan de oude, omdat zij in Geest en waarheid is. Dit betekent dat de heilige plaatsen – of ze nu van de Joden of van de Samaritanen zijn – niet langer nodig zijn. Maar wat betekent het om in Geest en waarheid te bidden? In de eerste plaats is het een manier van bidden die door de Heilige Geest geschiedt. Daarom is het ook dat deze nieuwe vorm van aanbidding nog moet aanbreken. Omdat de Geest pas volledig kan worden uitgestort als Christus is verheerlijkt en weer is heengegaan tot de Vader (Joh. 7:39 en Joh. 16:7). Deze Geest, Die met Pinksteren zal worden uitgestort, wordt in het Johannesevangelie ook wel de Geest van de waarheid genoemd (Joh 14:17 en Joh 15:26). Deze waarheid waar de Geest ons mee verlicht en inspireert neemt Hij uit Christus (Joh 14:26, Joh 16:13-15) Die de opperste Wijsheid is. De Bijbel en de Persoon van Christus zijn dus de grond voor de manier waarop wij God moeten aanbidden. Hierbij kunnen we denken wat Christus ons leert over hoe we moeten bidden. Personen die op deze manier God aanbidden door de Heilige Geest, zoals Christus het ons geleerd heeft, worden dan ook ware aanbidders genoemd. Omdat zij op de ware of goede manier God aanbidden.

Vers 24

De reden dat het zo belangrijk is dat wij God aanbidden door middel van de Geest, is dat God Zelf een Geest is. Hierdoor komen wij als het ware op dezelfde golflengte en communiceren God en de gelovige in dezelfde taal. Zoals ook blijkt uit wat de apostel Paulus schrijft in 1 Korinthe 2: *“11 Want wie van de mensen weet, hetgeen des mensen is, dan de geest des mensen, die in hem is? Alzo weet ook niemand, hetgeen Gods is, dan de Geest Gods. 12 Doch wij hebben niet ontvangen den geest der wereld, maar den Geest, Die uit God is, opdat wij zouden weten de dingen, die ons van God geschonken zijn; 13 Dewelke wij ook spreken, niet met woorden, die de menselijke wijsheid leert, maar met woorden, die de Heilige Geest leert, geestelijke dingen met geestelijke samenvoegende.”* Hij leert ons hier met een voorbeeld dat mensen van een andere mens niet weten wat zijn of haar diepste motieven, emoties en gevoelens zijn, maar dat alleen zijn geest dat weet. Zo weet de Heilige Geest de diepste gedachte van God Zelf. Door Jezus Christus en de genade ontvangen wij de Heilige Geest Die ons de diepste gedachten van God kenbaar maakt (vers 12) en stelt ons zo in staat om van God te leren en daardoor met Hem te communiceren.

Maar wat bedoelt Jezus nu als Hij God een Geest noemt? Christus openbaart iets over Wie God is. Zoals Hij dat ook gedaan heeft toen Hij zei dat God liefde is en dat God licht is. Zo laat Hij nu zien dat God geen fysieke vorm heeft, een lichaam zoals een mens of een dier. Net zoals de profeet Jesaja (31:3) de mensen en de dieren ook vergelijkt met God: *“Want de Egyptenaren zijn mensen, en geen God, en hun paarden zijn vlees, en geen geest;”* Dit betekent dus dat God onzichtbaar is, tenzij Hij ervoor kiest om Zich aan de mens te openbaren.

Vers 25

Opnieuw komt de vrouw aan het woord en brengt nu een andere thematiek naar voren, die van de Samaritaanse Messias, de Taheb. Dit woord betekent letterlijk zoiets als ‘hij die herstelt’ of ‘hij die komt’. Dit is ook ongeveer wat de vrouw zegt: *“wanneer Die zal gekomen zijn”*, waarna zij deze Taheb duidt als een verkondiger, een onderwijzer. Anders dan de Joden zagen de Samaritanen hun Messias als een lerende Messias. Als iemand die onderwijs zou geven over de waarheid als de ultieme profeet. De opvolger van Mozes over wie hij spreekt in

---

² Zie ook Romeinen 9:4-5. *“Welke Israëlieten zijn, welker is de aanneming tot kinderen, en de heerlijkheid, en de verbonden, en de wetgeving, en **de dienst van God**, en de beloftenissen; Welker zijn de vaders, **en uit welke Christus is**, zoveel het vlees aangaat.”*

Deuteronomium 18:15-19. In hoeverre de vrouw de link legt tussen Jezus, het onderwijs dat Hij gegeven heeft en deze lerende Messias is onduidelijk.

Vers 26

In dit vers vinden we het hoogtepunt van het gesprek tussen de vrouw en Jezus. Als de vrouw de Messias ter sprake gebracht heeft, openbaart Christus aan haar Wie Hij werkelijk is, de beloofde Messias, de Profeet naar het voorbeeld van Mozes Die God uit het volk verwekken zou, Degene Die zou komen en zou onderwijzen (de Taheb).

Met de woorden die Christus hier kiest: 'Ik ben', erkent Hij niet alleen dat Hij de Messias is, maar klinken er daarnaast nog andere diepere tonen in mee, net zoals met de andere 'Ik ben'-uitspraken in het Johannesevangelie. Mogelijk moet het antwoord als geheel gezien worden als een citaat van Jesaja 52 vers 6: "Daarom zal Mijn volk, daarom zal het Mijn Naam in dien dag kennen, **dat Ik het Zelf ben, Die spreekt: Zie, hier ben Ik.**" Waarmee Jezus niet alleen openbaart dat Hij de Messias is, maar ook JHWH, de God van het Oude Testament.

Vers 27

De discipelen, die op zoek waren gegaan naar voedsel, zijn inmiddels teruggekeerd bij de bron. Als ze zien dat Jezus met een Samaritaanse vrouw praat, verwonderen zij zich. Het was in die tijd al niet gewoon dat een man publiekelijk met een vrouw sprak, laat staan een intiem persoonlijk gesprek zoals dat hier beschreven is. Joden zagen het dan ook als tijdverspilling als een rabbijn (wet van Mozes) met een vrouw sprak (zelfs zijn eigen vrouw), hij kon zijn tijd beter besteden aan het bestuderen van de Thora, vrouwen leidden alleen maar af. Er is zelfs een joodse uitspraak bekend die zegt dat het voor een rabbijn eervoller is als hij zijn dochter als prostituee aanbood dan haar te onderwijzen in de Thora (wet van Mozes).

Jezus trekt zich van al deze dingen niets aan, sterker nog, Hij spreekt niet eens met zomaar een vrouw, maar met een overspelige vrouw! Ondanks de hoon die Hij op Zijn hals kon halen, kiest Jezus er toch voor om deze vrouw op te zoeken, met haar het gesprek aan te gaan en haar tot het geloof te brengen. Daarom is er in Christus noch man noch vrouw. Want Christus zoekt zowel de man als de vrouw, jood en heiden. Beide hebben een ziel voor de eeuwigheid en worden gezocht door Christus om hen zalig te maken.

Vers 28-30

Als de vrouw te weten is gekomen Wie deze vreemde Joodse Man is, rent zij direct naar de stad, terwijl zij haar kruik met water laat staan. Omdat zij van plan is zo terug te keren met een grote groep mensen. Als zij in de stad gekomen is, roept zij de mensen op om de Man te zien Die haar alles verteld heeft wat ze gedaan had. En zou Hij om deze reden niet de Christus zijn? Hoewel Jezus haar enkel verteld had over haar overspelige verleden, had haar verleden zoveel gewicht dat dit haar hele identiteit geworden was. Net als de aansporing van Filippus in Joh. 1 om Christus te zien, komen de mensen van de stad nu naar de bron om Christus te ontmoeten.

Het is opvallend dat de Samaritanen hier en in Handelingen openstaan voor de Heere Jezus. Als Hij spreekt of als later de apostelen spreken over Hem, komen velen tot geloof (zie vers 4:39 en 4:41-42 en Handelingen 8:12)! Als we deze reactie vergelijken met het eigen volk van Christus, de Joden, dan zien we daar vooral reacties van verharding, ongeloof, haat en vijandschap.

Aanwijzingen en antwoorden

Startopdracht

Laat de tieners groepjes maken van vier personen. Geef elk groepje een stift en een vel A3-papier. Leid de opdracht in door de aandacht te vestigen op de kernboodschap: 'God is een Geest. Je ziet Hem niet, maar Hij is er wel. Altijd en overal.' Vraag de tieners om op de voorkant van het vel papier zoveel mogelijk manieren te tekenen waarop de Heere in ons dagelijks leven laat merken dat Hij er is. Sommige groepjes zullen direct aan de slag gaan. Anderen zullen wat op weg geholpen moeten worden. Help hen door voorbeelden te noemen. Zijn alle groepjes klaar? Geef dan elk groepje kort de tijd om te vertellen wat ze hebben getekend en waarom.

Opdracht 1

- Een bekend voorbeeld van iets wat je niet kunt zien, maar wat er wel is, is de wind. Veel tieners zullen hier waarschijnlijk mee komen, omdat het raakt aan de uitstorting van Gods Geest op de Pinksterdag. Andere voorbeelden: zuurstof, zwaartekracht, luchtdruk, etc.
- Spreek met tieners door over de vraag waaraan zij merken dat de Heere er is in hun dagelijks leven. Denk aan Gods dagelijkse zorg voor ons, bewaring in gevaar, Zijn spreken door Zijn Woord, etc.

Opdracht 2

- De vrouw wil weten op welke plaats ze God moet aanbidden. Is dat op de berg Gerizim, zoals haar voorouders dat deden, óf is dat in Jeruzalem, zoals de Joden dat doen?
- De Heere Jezus zegt dat er een moment komt waarop de plaats van aanbidding niet belangrijk meer is. Van belang is alleen Wie er aanbeden wordt: God de Vader.
- Wij zijn niet aan een plaats gebonden als het om de aanbidding van God gaat. Hij wil door ons aanbeden worden, waar we ook zijn.

Opdracht 3

- Laat de tieners opschrijven waar ze aan denken bij de woorden 'geest' en 'waarheid'.
- Je wordt een geestelijke tiener door het geloof in de Heere Jezus Christus.
- Spreek er met de tieners over door wat dit 'geestelijke leven' inhoudt. Het wordt gekenmerkt door hoop op God en geloof in de dingen die je (nu nog) niet ziet (Hebr. 11:1).

Opdracht 4

Bijbeltekst	Lichaamsdeel	Wat wil de Heere hiermee zeggen?
1 Koningen 9:3	Mijn oren	Hij hoort en verhoort onze gebeden.
	Mijn ogen	Hij houdt ons in het oog en zorgt voor ons.
	Mijn hart	Hij heeft degenen die Hem dienen genadig lief.
2 Kronieken 16:9	Zijn ogen	De Heere ziet en weet wat er in alle landen gebeurt.
Psalm 118:16	De rechterhand des Heeren	De Heere doet krachtige daden. Voor Hem is niets onmogelijk.
Jesaja 51:5	Mijn armen	God armen wijzen op Zijn Goddelijke kracht.
Jesaja 65:5	Mijn neus	De Heere zegt hiermee dat Hij alles opmerkt.
Jeremia 31:20	Mijn ingewand	Dit wijst op Gods grote bewogenheid.

Opdracht 5

- God is een geestelijk Wezen. Hij is tijdloos, door ons niet te begrijpen, onzichtbaar. Hij verandert niet en is overal aanwezig. Hij is almachtig, volmaakt wijs, rechtvaardig en goed. Al het goede is van Hem afkomstig. (Zie: nederlandse-geloofsbelijdenis.nl/gewone-taal/artikel-1)
- Door te zien op Gods Zoon, de Heere Jezus Christus, en te letten op wat Hij zegt. Hij verklaart ons Wie God is.

Afronding

De tieners gaan in dezelfde groepjes als bij de startopdracht bij elkaar zitten. Voor de afronding pakken ze opnieuw het vel A3-papier; nu gebruiken ze de achterzijde. Laat hen de kernboodschap van deze Bijbelstudie opschrijven: 'God is een Geest. Je ziet Hem niet, maar Hij is er wel. Altijd en overal.' De tieners schrijven in steekwoorden op wat ze meenemen van de Bijbelstudie. Hebben ze nog vragen over de kernboodschap? Laat hen deze vragen ook opschrijven. Geef elk groepje daarna kort de tijd om hun schrijfsels te delen met de andere tieners.

2. Heilige Geest

Bijbelgedeelte
Zingen

Johannes 14:15-31
Psalm 119 : 3 en 119: 17,

lied Het dorre land zal juichen / Heer', ik hoor van rijke zegen

Kerngedachte

Als je leeft vanuit de Heilige Geest, stempelt dit jouw leven.

Extra informatie voor de leiding

Focus: Wie is de Heilige Geest en wat doet Hij in het leven van de gelovige?

Omschrijving focus: Christus zegt in dit gedeelte drie dingen over de Geest. **In vers 16 spreekt Hij over de Geest als de Trooster**, in vers 17 over de Geest van de waarheid en in vers 26 over de Geest als Onderwijzer.

Als Christus spreekt over de Geest als Trooster dan doelt Hij op iemand die ons terzijde staat. We kunnen dan denken aan bijvoorbeeld een advocaat. Hij zal voor ons spreken als wij niet weten wat wij moeten zeggen in verdediging tegen deze boze wereld. Het zal zijn zoals Christus het beloofd heeft: "En wanneer zij u heenbrengen zullen in de synagogen, en tot de overheden en de machten, zo zijt niet bezorgd, hoe of wat gij tot verantwoording zeggen, of wat gij spreken zult; Want de Heilige Geest zal u in dezelve ure leren, hetgeen gij spreken moet." (Luk. 12:11-12) In Handelingen wordt er dan ook sterk de nadruk op gelegd dat als de apostelen gaan spreken, zij dit dan in en door de Geest doen. Doordat de Geest ons getuigenis leidt, mogen we daar ook verwachting van hebben (Hand. 2:4, Hand. 7:55).

Verder zegt Jezus tegen Zijn discipelen dat zij de Geest ontvangen hebben en dat de wereld deze Geest niet kan krijgen. Dit betekent dus dat alleen de gelovigen de Geest ontvangen.

Als laatste spreekt Jezus nog over de Geest als de Geest van de waarheid. Wat dat betekent lezen we in vers 26. Daar zegt Jezus van de Geest: "Welken de Vader zenden zal in Mijn Naam, Die zal u alles leren, en zal u indachtig maken alles, wat Ik u gezegd heb." Dit betekent dus dat de Geest de discipelen alles zal leren wat Jezus gedaan en gezegd heeft. Dit is nodig omdat alle evangeliën duidelijk vertellen dat de discipelen nog niet veel begrepen van Wie Jezus was en wat Hij onderwees. Na het ontvangen van de Heilige Geest zullen zij deze dingen beginnen te begrijpen.

Exegese

Vers 15

In dit vers laat de Heere zien dat liefde voor Hem ook gehoorzaamheid voortbrengt aan wat Hij geboden heeft. De woorden die Jezus hier kiest, lijken erg op de verschillende aansporingen van Mozes richting het volk om de Heere lief te hebben en in Zijn geboden te gaan (zie bijvoorbeeld Deut. 10: 12-13). Jezus bedoelt met Zijn geboden niet alleen ethische instructies, maar ook Zijn onderwijs (zie Joh. 14:23).

Vers 16

Jezus belooft vervolgens dat Hij de gelovigen, degene die Hem liefhebben en zijn geboden doen, de Heilige Geest zullen ontvangen (de gave van de Geest is niet voorwaardelijk, Christus benadrukt enkel wat Hij zal doen voor de gelovigen). De Heilige Geest wordt hier de parakletos genoemd. Dit woord is afgeleid van een werkwoord dat zoiets betekent als: "iemand die geroepen is om terzijde te staan". In het Grieks heeft dit woord meestal een juridische betekenis. We moeten dus denken aan een persoon die iemand terzijde staat in de rechtszaal: een getuige, advocaat of een vertegenwoordiger. De Heilige Geest staat ons dus bij en vertegenwoordigt ons in deze vijandige wereld.

Christus spreekt tevens over de Geest als de andere Parakleet. Dat wil zeggen dat er dus twee zijn. De eerste Parakleet Die de Heilige Geest opvolgt is de Heere Jezus Zelf, Die de rol van de Parakleet vervuld heeft voor Zijn discipelen toen Hij hier nog op aarde was.

Als wij de Heilige Geest ontvangen, dan hoeven we niet bang te zijn om Hem te verliezen. Christus belooft ons namelijk dat de Geest in eeuwigheid niet van ons zal wijken. Dit betekent dus dat we erop mogen vertrouwen dat de Heilige Geest ons niet zal verlaten en altijd zal bijstaan.

Vers 17

De Heilige Geest wordt vooral de Geest van de Waarheid genoemd, omdat Hij de waarheid communiceert. Belangrijk om te beseffen is dat voor het Johannesevangelie de waarheid Jezus Zelf is. De Heilige Geest communiceert dus de waarheid van Christus of Christus Die de Waarheid is tot de gelovige.

Dat de wereld de Geest niet kan ontvangen, is logisch. Omdat dit niet alleen over de Geest wordt gezegd, maar ook over Christus (Joh. 1:10). De woorden ontvangen, zien en kennen zijn in het Johannesevangelie als ze in relatie tot God staan woorden uit het taalveld van het geloof. Als iemand uit de wereld de Geest zou ontvangen, maakt hij niet langer deel uit van de wereld. Omdat de wereld enkel gericht is op wat voor ogen is.

De gelovigen – in tegenstelling tot de wereld – kennen de Geest wel, omdat zij persoonlijk Zijn nabijheid ervaren hebben en dus weten Wie Hij is.

Vers 18

Om aan te geven dat Jezus Zijn leerlingen niet alleen zal laten als Hij – de eerste Parakleet – tot Zijn Vader zal gaan, gebruikt Christus het beeld van een wees, Ik zal u geen wezen laten. Oftewel Ik zal u niet alleen laten in de wereld. Ik zal om de tweede Parakleet bidden en Hij zal u terzijde staan.

Als Jezus zegt dat Hij weder zal komen, bedoelt Hij dat Hij tot Zijn discipelen zal komen nadat Hij gestorven en opgestaan is.

Vers 19

Nadat Christus is gestorven en begraven zal de wereld Hem niet meer kunnen zien zoals dit het geval was tijdens Zijn leven. Als Hij is opgestaan, zal Hij Zich enkel en alleen laten zien aan de Zijnen (de vrouwen, de discipelen) en aan hen die Hij door Zijn verschijnen tot de Zijnen maakt (Paulus).

Jezus is de Opstanding en het Leven, dit is de consequentie van Zijn verhoging. Als wij in Hem geloven, zullen wij deel krijgen aan Zijn dood en opstanding. Dan zullen wij samen met Hem eeuwig leven.

Vers 20

Als Jezus is opgestaan en aan Zijn discipelen verschijnt, zullen zij weten dat het waar is wat Hij kort hiervoor vertelde (14:7-11), namelijk dat Christus en de Vader één zijn. Dit inzicht wordt het beste onder woorden gebracht door Thomas die als hij Jezus als de opgestane Heere gezien heeft niets anders kan zeggen dan: “Mijn Heere en mijn God” (Joh. 20:28), de twee Godsnamen uit het OT.

Vers 21

Christus herhaalt wat Hij in vers 15 gezegd heeft, dat liefde tot en gehoorzaamheid aan Hem kenmerkend zijn voor de gelovige. Hij voegt nu toe dat de Vader en Christus de gelovige ook liefhebben. Dit wil niet zeggen dat de Vader en Christus de liefde beantwoorden. Het Johannesevangelie laat duidelijk zien dat Jezus en de Vader Degenen zijn Die het geloof en de liefde geven (Joh 3:35, 5:20, 8:29 en 14:31). Deze liefdesband is kenmerkend voor de relatie tussen de gelovige en God. Het is de manier waarop de gelovige ervaart en merkt dat Christus in hem is en hij in Christus.

Het is lastig om vast te stellen om welke openbaring van Christus het hier gaat. Het NT gebruikt dit werkwoord voor de eerste komst van Christus, Zijn openbaringen aan de Zijnen na Zijn opstanding en wederkomst op de wolken. Hoewel Jezus Zich werkelijk zal openbaren na Zijn opstanding aan Zijn tafelgenoten, Zijn leerlingen, geldt dit niet voor alle gelovigen. Wat wel geldt, is dat Jezus Zich openbaart door en in de band van de liefde, die bestaat tussen de gelovige en Christus. Om zo waar te maken wat Hij gezegd heeft bij Zijn Hemelvaart: “Ik zal met u zijn tot de voleinding van de wereld.” Vanaf dat moment zullen wij Hem dan ook zien zoals Hij is!

Vers 22

Judas heeft echter een vraag, Hoe kan het dat de wereld niet gegeven zal worden wat de discipelen zullen genieten? Is het dan niet zo dat het Koninkrijk van God zichtbaar gestalte zal krijgen, zoals de Joden dachten?

Vers 23

Jezus ontkent niet dat de grote en heerlijke dag van God komt. Maar omdat dit niet het onderwerp is dat Hij wil bespreken, herhaalt Christus gewoon wat Hij al gezegd heeft. Opnieuw spreekt Hij over gehoorzaamheid aan het Woord en de liefde tot Christus als kenmerken van een ware christenen. Hij herhaalt dat de Vader alle gelovigen liefheeft en dat Hij Zich aan hen zal openbaren. Echter met een toevoeging: Christus komt niet langer alleen, maar samen met de Vader.

Vers 24

Zo de liefde tot Christus en de gehoorzaamheid aan Zijn onderwijs de ware christen gelovige kenmerken, zo is het kenmerk van de wereld dat zij Christus haten en Zijn woorden, Zijn onderwijs niet gehoorzamen. Aan hen zal God Zich niet in liefde openbaren. Dit is niet enkel het Woord van Christus, maar ook het Woord van de Vader Die Hem gezonden heeft.

Vers 25-26

Jezus benadrukt nogmaals dat het einde nadert. Nog even en Hij zal gevangengenomen worden om gekruisigd te worden en Hij zal na Zijn opstanding ten hemel gaan. Als deze eerste Parakleet is heengegaan en ons niet langer kan onderwijzen, zal de Heilige Geest, de tweede Parakleet, komen Die niet beperkt wordt door de tijd zoals Christus. Hierdoor kan Hij ons alles leren. Wat dan? Alles wat Jezus onderwezen heeft, brengt Hij bij ons in herinnering en daarna leert Hij ons de werkelijke uitleg en betekenis van het onderwijs van Jezus. Dat dit nodig was, blijkt wel uit het feit dat de discipelen voor Zijn opstanding zo weinig begrepen van alles wat Hij hen vertelde.

Vers 27

Jezus laat Zijn discipelen niet alleen achter, maar ook niet zonder hoop. Jezus spreekt over de vrede die Hij hen nalaat. Dat wil zeggen: dat is de vrede die Christus teweegbrengt aan het kruis door verzoening tot stand te brengen. Door het geloof mogen wij delen in die vrede en mogen wij weten dat het goed is tussen ons en God. Deze vrede geeft ons hart rust en bevrijdt ons van de angst (Filippenzen 4:7 En de vrede Gods die alle verstand te boven gaat, zal uw harten en uw zinnen bewaren in Christus Jezus). De discipelen hoeven dus niet bang te zijn omdat Jezus weggaat. Jezus laat hun geen wezen, maar geeft hun de Geest, de gemeenschap met God door deze Geest en de vrede die Hij verdiend heeft aan het kruis.

Deze vrede is anders dan de vrede van de wereld. Als mensen vrede moeten stichten, gebeurt dat door kracht en geweld. Zo kende men ten tijde van het leven van de Heere Jezus de Pax Romana, de vrede van Rome. Door de macht van het Romeinse leger durfde niemand in opstand te komen en als dat wel gebeurde, dan strafte men met harde hand en drukten de Romeinen elke vorm van opstand de kop in.

Vers 28

Tot nu heeft de Heere de discipelen vooral willen bemoedigen. Maar als hij ziet dat ze nog steeds bedroefd zijn over Zijn heengaan spreekt Hij hen vermanend toe. En vraagt Hij hun heel dringend: hebben jullie Mij werkelijk lief? Heb Ik jullie niet gezegd dat de Vader meer is dan Ik? Als jullie zouden weten wat dit betekent, zouden jullie niet verdrietig zijn, maar verheugd!

Wat bedoelt Christus nu precies met de Vader is meer aan Ik? Christus bedoelt daarmee te zeggen dat God de Vader meer is dan Hij is in Zijn geïncarneerde staat. Christus gaat nu terug naar de Vader om Zijn heerlijke positie, die Hij deelde met de Vader voor Hij de gestalte van een slaaf had aangenomen, wederom op te nemen en weer te delen in dezelfde heerlijkheid als de Vader.

Vers 29

Hetgeen Jezus gesproken heeft, dat heeft Hij gezegd zodat, nadat al deze dingen gebeurd zijn – kruis/opstanding - de discipelen zouden geloven.

Vers 30

Het uur van Christus' verheerlijking door dood en opstanding is aangebroken. Dit betekent dat er een einde komt aan de periode van drie jaar waarin de Heere kon spreken met Zijn leerlingen. Het zal niet lang meer duren of de Heere zal gevangengenomen worden in de hof. In al deze tegenstand is de duivel volgens Christus als overste van deze wereld aan het werk. Echter, het zal hem en de wereld niets baten. Omdat zo zegt Christus "hij aan Mij

niets heeft". Dit is een Hebreeuwse juridische formule waarmee Christus zoveel zegt als: "hij kan Mij niets maken."

Vers 31

Christus zal nu laten zien waar Hij ons toe opgeroepen heeft (vers 15). Dat Hij de Vader liefheeft en luistert naar Zijn stem! Door dit te doen, laat Hij de wereld zien dat, hoewel zij zullen denken dat zij Hem overwonnen hebben door het kruis, de Vader Hem zal opwekken om te laten zien dat Christus enkel Zijn wil ten uitvoer bracht!

Nadat Hij dit gezegd heeft, voegt Hij de daad bij het woord en staat op van de tafel en loopt met Zijn discipelen vrijwillig de hof, het kruis en het graf tegemoet! Om in liefdevolle gehoorzaamheid aan Zijn Vader de weg te gaan die voor Hem bepaald was.

Aanwijzingen en antwoorden:

Startopdracht

Enkele gedeelten uit de Bijbel

- Genesis 1:2: de Geest Gods zweeft op de wateren
- Numeri 27:18. Jozua wordt gezalfd met de Heilige Geest
- 1 Samuël 16: 12 en 13. Zalving van David
- Richteren: verschillende richters worden vervuld met de Geest
- Job 33:4 e.a. Job spreekt over de Geest Gods, Die de mens wijs maakt.
- Handelingen 2. Pinksteren
- Handelingen 6: Verkiezing van Stefanus.

Opdracht 1

A. *Op het Pinksterfeest is de Heilige Geest uitgestort. Hij werkt het geloof in het hart van de gelovige. Hij geeft troost in moeite en verdriet.*

B. *Persoonlijke vraag. Ondanks dat je de aanwezigheid van de Heilige Geest niet altijd kunt zien of merken, kan het troost geven dat Hij, met de Vader en de Zoon, alles ziet en alles weet.*

C. *Persoonlijke vraag. Gods zorg gaat over alle dingen. Hij regeert en bestuurt alles. "... dat zonder den wil mijns hemelsen Vaders geen haar van mijn hoofd vallen kan", lezen we in Zondag 1 van de Heidelbergse Catechismus. Daarnaast weet God ook alles als een almachtig en alziend Heere. Ook ons leven vol van zonden.*

Opdracht 2

God bestaat uit drie Personen, de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Ze hebben Elk Hun eigen taak. De Vader is de Schepper, de Zoon is de Zaligmaker en de Heilige Geest woont in de harten van de gelovigen. Drie Personen met eigen taak, maar toch zijn die Personen helemaal één. In deze vraag wordt de drie-eenheid van de Heere uitgelegd. Alle menselijke beelden en verwoordingen om dit uit te leggen, komen tekort. Het woord 'drie-eenheid' komt ook niet voor in de Bijbel. Toch is de leer van de drie-eenheid voluit Bijbels. Voorbeelden hiervan zijn 2 Korinthe 13:13.

Opdracht 3

A. Vers 17. De Heilige Geest kent de discipelen, blijft bij hen en woont in hen. Vers 23. Daarbij zullen de discipelen het woord van Jezus onthouden. Vers 26. De Heilige Geest zal hen alles leren. Alles wat Jezus onderwezen heeft, brengt Hij in herinnering en daarna leert Hij ons de werkelijke uitleg en betekenis van het onderwijs van Jezus.

B. Het werk van de Heilige Geest blijft door alle jaren heen. Hij werkt in de harten van diegenen die God liefhebben.

C. Hierin is het gebed belangrijk. Het persoonlijke gebed om het werk van de Heere Geest in je hart.

D. Je ervaart wat genoemd is bij vraag 3.A. Voorbeeld hiervan is de liefde tot God en Zijn Woord (Johannes 14:24).

Opdracht 4

A. In de drie-eenheid is geen verschil wat betreft het belang van het werk. Waar Jezus de zaligheid verdiend heeft, past de Heilige Geest dit toe aan de gelovige.

Opdracht 5

A. Geluid, als van een geweldig gedreven wind,
Verdeelde tongen als van vuur;
Spreken in vreemde talen.

B. Dat de Heilige Geest zou komen, nadat Christus Zijn werk op aarde zou hebben volbracht, is om Christus' werk op aarde voort te zetten tot op de dag van de wederkomst. Door de Geest wordt Christus' gemeente vergaderd van over de hele wereld. Daarom is die Geest uitgestort, om de eer van God groter te maken en de gelovigen de vergeving te schenken.

C. Alleen door het werk van de Heilige Geest kunnen Gods kinderen zalig worden. Hij werkt de kennis van zonde en het verlangen naar de verlossing in het hart.

Opdracht 6

A. Op de Pinksterdag gebeuren er wonderlijke dingen in Jeruzalem. Nadat God Zijn Zoon naar de aarde heeft gezonden en Christus Zijn verlossingswerk heeft volbracht, wordt nu de Heilige Geest naar de aarde gestuurd om het volbrachte werk van Christus toe te passen. De Heilige Geest wordt uitgestort, wat is te zien en te horen aan tekenen van vuur en wind. Christus is boven, de Geest is vanaf nu beneden.

B. Bijna 2000 jaar na de uitstorting van de Heilige Geest werkt Hij nog steeds. In harten van zondaren en in harten van gelovigen. Hij past het voltooide werk van Christus toe. Hij leidt in alle waarheid. Hij komt zwakheden mede te hulp. Hij bidt voor de heiligen met onuitsprekelijke zuchtigen.

3. Engelen

Bijbelgedeelte

Handelingen 12:3-19

Zingen

Psalm 91:5, 6 en 34:4, 11

Kerngedachte

Engelen, machtige geesten in dienst van God.

Extra informatie voor de leiding

Focus: Welke rol spelen engelen in het leven van de gelovige? Zij beschermen en dienen hen in naam van God.

Omschrijving focus: *In dit gedeelte maakt de Heere waar in het leven van Petrus wat wij lezen in Psalm 91: Want Hij zal Zijn engelen van u bevelen, dat zij u bewaren in al uw wegen. De Heere laat in dit gedeelte zien dat Hij het gebed van de gemeente voor haar herder en leraar hoort. Hij wil niet dat in deze prille fase van de kerk zij één van haar belangrijkste leiders verliest. De Heere laat niet toe dat Herodes de voortgang van het Evangelie belemmert!*

Daarom stuurt de Heere een engel naar de gevangenis waar Petrus verblijft. Deze gediensstige geest (Heb. 1) verschijnt in de cel van Petrus en maakt hem wakker. Als hij Petrus bevelen heeft om snel op te staan, vallen de boeien van zijn leden. Opvallend is dat zij vanaf dit moment niet snel naar buiten rennen, maar dat de engel voor Petrus zorgt door hem te bevelen en de tijd te geven zijn kleren aan te trekken. De Heere geeft door middel van de engel niet alleen verlossing uit de gevangenis, maar zorgt ook voor Petrus. Nu kan hij zo vluchten met sandalen, kleren en een warme jas. Spullen die hij niet gehad zou hebben als hij direct naar buiten was gegaan. Als laatste blijft de engel bij Petrus en gaat hem voor de gevangenis door langs de slapende soldaten en langs de deuren die automatisch opengaan totdat hij in veiligheid is.

Uit het bovenstaande blijkt dus dat de engel de gelovige beschermt en dient. In de eerste plaats beschermt de engel Petrus tegen Herodes door hem te verlossen uit de gevangenis en met hem te zijn en hem voor te gaan in zijn gevaarlijke ontsnapping. De engel dient Petrus door hem eraan te herinneren dat hij niet zonder kleren naar buiten kan en hem de tijd te geven zich aan te kleden. Hierdoor zal Petrus het niet koud hebben en zullen zijn voeten geschoeid zijn voor de lange reis die hij gaat maken.

Achtergrondinformatie

Herodes Agrippa I: hij was een kleinzoon van Herodes de grote die we kennen uit het kerstverhaal en de kindermoord te Bethlehem. Zijn vader werd door zijn grootvader vermoord, omdat hij bang was dat zijn zoon uit was op zijn troon. Zijn jeugd heeft hij samen met zijn moeder doorgebracht in Rome. Daar ging hij samen met de kinderen van de Romeinse aristocratie naar school. De vriendschappen die hij hier sloot, waren bepalend voor zijn latere carrière. Toen één van zijn vrienden – Caligula - keizer werd, kreeg Herodes Agrippa in het jaar 37 na Chr. gezag over Trans-Jordanië en de tien steden (Decapolis). Twee jaar later gaf de keizer hem ook nog Galilea en Perea erbij. Toen Claudius de nieuwe keizer werd in het jaar 41 na Chr. kreeg Herodes er tenslotte nog Judea en Samaria bij. Hierdoor kon hij zich in het jaar 41 werkelijk de koning der Joden noemen.

Jacobus de broer van Johannes: deze Jacobus was een apostel, samen met zijn jongere broer Johannes (schrijver van het 4de Evangelie), ook wel bekend als de zonen van Zebedeüs. Zij werden als één van de eersten door Christus geroepen. Hun moeder ondersteunde Jezus toen Hij predikte in Galilea en was één van de vrouwen die getuige was van de kruisiging van Jezus. Hun vader had een groot vissersbedrijf (de Bijbel beschrijft dat hij personeel heeft), waar zijn zonen ook in meehielpen. Jacobus en zijn broer groeiden dus waarschijnlijk op in relatieve welvaart.

Engelen: zijn bovennatuurlijke heilige (Marcus 8:38, Hand. 10:22 en Openb. 14:10) wezens geschapen door God (Kol. 1:16) en worden beschreven in de Bijbel als geesten (Hebr. 1:7 en 14). Ze dragen witte kleren en verspreiden licht -mogelijk een afstraling van Gods heerlijkheid, omdat zij Hem dienen in de hemel- en lijken op mensen, maar stralen toch iets uit waardoor ze angst aanjagen. Anders dan mensen hebben zij geen geslacht en hebben bovennatuurlijke krachten. De engelen bezitten een vrije wil en hebben allemaal vrijwillig gekozen om God te

dienen (Math. 6:10). De engelen die rebelleerden tegen God, worden geleid door de satan (Matth. 25:41 en Openb. 12:7-9). Onder de engelen bestaan er verschillende rangen en standen. De belangrijkste engelen zijn de aartsengelen. Zij zullen leidinggeven aan de engelenlegers die de engelen die tegen God hebben gekozen verslaan (Openb. 12).

Engelen dienen zowel individuele gelovigen als kerken. Ze zijn boodschappers van God en hebben ook een rol in het ten uitvoer brengen van Gods oordelen. Zo doodt een engel Herodes Agrippa 1 en is het een aartsengel die de komst van Christus zal aankondigen (1 Thess. 4:16) en zij zullen Christus op de dag des oordeels vergezellen en dienen (Matth. 16:27/25:31 en 2 Thess. 1:7).

Jacobus de broer van Jezus: hij is de broer van de Heere Jezus (Matth. 13:55) die in eerste instantie niet geloofde dat zijn Broer de Messias was (Joh. 7:5). Volgens Paulus (1 Kor. 15:57) is Christus na Zijn opstanding verschenen aan Zijn broer en dit gesprek heeft hem mogelijk van gedachten doen veranderen. Hij heeft vanaf dat moment een belangrijke plaats ingenomen in de kerk van Jeruzalem en heeft de leiding van de kerk van Jeruzalem overgenomen van Petrus na zijn vertrek (Handelingen 12). Hij speelde een cruciale rol tijdens het apostelconvent. Zijn inbreng zorgde ervoor dat heidense christenen volwaardig lid konden worden van de kerk. Het is niet geheel duidelijk of Jacobus de jongere broer was van Jezus of dat hij afkomstig was uit een eerder huwelijk van Jozef en die vervolgens als weduwnaar getrouwd is met de jonge Maria (wat gelijk een mogelijke verklaring geeft voor zijn vroege sterven, Jozef was veel ouder dan Maria). Hij is tevens de schrijver van de brief van Jacobus.

Exegese

Vers 3-5 – Paulus gevangengenomen

Nadat Herodes Agrippa 1 Judas, de broer van Johannes, had gedood en zag dat dit de Joden tevreden stemde, liet hij ook Petrus gevangennemen met het doel om hem publiekelijk te executeren na het paasfeest (net als Christus). Wat precies het motief was van Herodes om de apostelen, de leiders van de kerk, te doden is niet zeker. Misschien omdat hij zelf een religieuze Jood was en vanuit zijn religieuze ijver het als zijn taak zag om deze sekte het zwijgen op te leggen. Een andere mogelijke reden was dat hij de Sadduceeën te vriend wilde houden. Wat zijn motief ook geweest is, het doel was helder: de vernietiging van de kerk door haar leiderschap af te nemen.

Omdat Petrus bekendstond om zijn eerdere nachtelijke ontsnappingen, neemt Herodes geen risico en laat Petrus in de gevangenis - waarschijnlijk zijn paleis of de burcht Antonia - streng bewaken. Zo stelt Herodes gedurende de nacht 4 wachten aan van ieder 4 soldaten. Deze wachten vervullen elk een dienst van 3 uur in de nacht, zodat zij gegarandeerd alert zouden zijn tijdens hun wacht. Twee van de soldaten zouden geketend de gevangene bewaren terwijl de anderen voor de deur van de cel stonden. Omdat dit een methode was van het Romeinse leger is het goed mogelijk dat dit Romeinse soldaten waren.

Tijdens de periode dat Petrus in de gevangenis zat, bad de gemeente van Jeruzalem voortdurend voor hem. Uit het Grieks blijkt dat het hier om een heel intensieve vorm van gebed gaat. Lucas gebruikt dit woord ook om het gebed van Christus in de hof weer te geven. De verlossing van Petrus is dus een verhoring van het gebed van de gemeente!

Dat de verlossing in de periode van het Pascha gebeurt, benadrukt dat God niet alleen toen verlost uit gevangenschap – het volk Israël uit Egypte –, maar dat ook nu nog doet. Dit thema wordt door meerdere verwijzingen naar het Exodusverhaal bevestigd.

Vers 6-11 – Petrus verlost uit de gevangenis

Inmiddels zijn enkele dagen verstreken en is het Pascha voorbij. Op het allerlaatste moment, de nacht voordat Petrus zou worden voorgebracht en geëxecuteerd, verlost een engel Petrus uit de gevangenis. Als hij 's nachts aan het slapen is – een bewijs van zijn geloof in God en zijn eeuwige bestemming – verschijnt er ineens een groot licht en staat er een engel voor hem. Net zoals de engel in een groot licht verscheen aan de herders om hen te vertellen dat de Christus geboren was (Lucas 2).

De engel maakt Petrus wakker door hem in zijn zij te duwen en beveelt hem om snel op te staan. Een opdracht die de engel kracht bijzet door de boeien, waarmee hij aan de soldaten is geketend, te verbreken. De opdracht op snel te vertrekken is mogelijk een verwijzing naar Exodus, waar God Zijn volk ook de opdracht geeft om zich

snel klaar te maken om te vertrekken uit Egypte. Nadat Petrus is opgestaan, krijgt hij de opdracht om in een cel met twee soldaten, twee soldaten voor de deur en nog meer soldaten in het fort zich aan te kleden en met de engel mee te gaan. Een gegeven dat vooral benadrukt dat God volledig de controle heeft. Petrus gehoorzaamt en als hij aangekleed is, gaat hij met de engel naar buiten en zonder problemen langs de soldaten die de wacht houden. Hoewel Lucas ons hier niets over vertelt, kan het niet anders dan dat de soldaten sliepen en de deuren voor hen opengingen. Het laatste obstakel dat Petrus en de engel tegenkomen is de grote ijzeren buitenpoort. Maar als zij deze naderen, springt ook deze open en kunnen zij de straten van Jeruzalem in lopen. De engel loopt nog een straat mee met Petrus en als hij ziet dat Petrus zichzelf kan redden, verdwijnt de engel.

Vers 12-17 – Petrus rapporteert zijn ontsnapping aan de kerk in Jeruzalem

Tot nu toe liep Petrus als een slaapwandelaar achter de engel aan, omdat hij dacht dat zijn ontsnapping uit de gevangenis een droom of een visioen was. Maar als hij tot zichzelf komt en beseft dat hij niet droomt maar dat hij wakker is en hij als vrij man in de straten van Jeruzalem staat, daagt bij hem het besef dat hij dat de Heere Zijn engel gezonden heeft en hem verlost heeft. Omdat het niet lang zal duren voor zijn ontsnapping opgemerkt zal worden, heeft Petrus niet lang voor hij moet vluchten. Maar voor hij Jeruzalem zal verlaten om niet opnieuw gevangengenomen te worden, gaat hij nog naar het huis van Maria, de moeder van Johannes Marcus, de latere schrijver van het tweede evangelie. Dit om hen die ongerust en bezorgd waren om zijn lot het blijde nieuws van zijn bevrijding door de engel te vertellen.

Als Petrus bij het huis aankomt en op de deur klopt, gaat één van de slavinnen van Maria -Rhodé- naar de deur om open te doen. Als zij echter bij de deur komt, hoort zij de stem van Petrus en raakt zij buiten zinnen van blijdschap, omdat de Heere het gebed van de gemeente, die in de afgelopen dagen in dit huis gebeden heeft, verhoord heeft. Door deze blijdschap vergeet zij echter de deur open te doen en snelt naar haar meesteres en de andere christenen. Petrus blijft ondertussen op de deur kloppen in de hoop dat iemand opendoet. Als Rhodé vertelt dat Petrus voor de deur staat, geloven de christenen die in het huis zijn haar niet, terwijl Rhodé genoeg heeft aan het horen van de stem van Petrus om te beseffen dat de Heere het gebed verhoord heeft. De christenen in dit huis hebben echter iets langer nodig voordat het doordringt dat de Heere hun gebed verhoord heeft. In eerste instantie denken zij nog dat, als er werkelijk iemand aan de deur staat, het de beschermengel van Petrus is. Als zij uiteindelijk dan door haar stelligheid met haar meegaan om te kijken wie er voor de deur staat, blijkt inderdaad Petrus -die nog steeds aan het kloppen is- voor de deur te staan. Bij het zien van de ontsnapte Petrus raken zij net als Rhodé in extase van blijdschap.

Doordat ze door hun blijdschap nogal veel lawaai maken, moet Petrus hun met handgebaren tot stille manen. Zijn ontsnapping zou immers al weleens ontdekt kunnen zijn en het lawaai van de gemeenteleden zou zijn vervolgers dan op zijn spoor brengen. Nadat hij verteld heeft wat de Heere die nacht gedaan heeft voor hem, door hem te bevrijden, vraagt Petrus aan de gemeenteleden dit door te geven aan Jakobus en zijn broeders. Onder deze broeders moeten we waarschijnlijk de oudsten van de kerk in Jeruzalem verstaan die samen met Jacobus – de broer van Jezus – leidinggeven aan de gemeente. Jacobus zal uit dit bericht begrijpen dat hij nu samen met de oudsten verantwoording draagt voor de gemeente van Jeruzalem. En dat Petrus voorlopig geen werkzaamheden meer kan verrichten in de gemeente van Jeruzalem.

Als Petrus zorggedragen heeft voor de voortgang van de gemeente van Jeruzalem, besluit hij uit Jeruzalem te vluchten en onder te duiken om te voorkomen dat hij opnieuw wordt opgepakt. Traditioneel wordt aangenomen dat hij naar Rome of Antiochië is vertrokken. Zeker weten we het niet, omdat Lucas het ons ook niet vertelt. Blijkbaar was Petrus zo goed in onderduiken dat niet te achterhalen is -ook niet voor Lucas- waar hij heengegaan is. Wat wel duidelijk is, is dat hij later terugkeert naar Jeruzalem, omdat Petrus aanwezig is op het apostelconvent in Handelingen 15. Wat dit vertrek in ieder geval markeert, is het einde van Petrus' permanente verblijf in Jeruzalem en zijn positie in de kerk aldaar. Vanaf dit ogenblik zal Petrus geen kerkelijk ambt bekleden, maar zich volledig richten op de zending.

Vers 17-19 – De ontsnapping van Petrus ontdekt

Nadat de soldaten ontwaken uit hun bovennatuurlijke slaap en ontdekken dat hun gevangene ontsnapt is, breekt er grote paniek uit. Dit met name door de persoonlijke betrokkenheid van Herodes en het feit dat hun leven op het spel stond, omdat ze een gevangene hebben laten ontsnappen. Herodes startte na het horen van dit nieuws gelijk een klopjacht naar Petrus, maar dit liep op niets uit. Toen deze zoektocht op niets was uitgelopen, startte

hij een onderzoek naar de toedracht van deze ontsnapping. Hiervoor ondervraagde hij de soldaten -waarbij het wettelijk toegestaan was hen te martelen- en liet ze daarna wegleiden naar hun executie. De Romeinse wet bepaalt namelijk dat soldaten, die een gevangene laten ontsnappen, dezelfde straf krijgen als de ontsnapte gevangene gehad zou hebben.

Na dit voorval vertrekt Herodes naar Caesarea, de bestuurlijke hoofdstad van de Romeinen. Om daar – volgens Josephus, een joodse geschiedschrijver uit dezelfde tijd als Lucas – spelen bij te wonen ter ere van de keizer.

Aanwijzingen en antwoorden

Startopdracht

Deze opdracht is bedoeld om zoveel mogelijk achtergrondkennis van de jongeren naar boven te halen. Laat ze alles opschrijven wat ze bedenken, in de Bijbelstudie komt dit weer terug.

Opdracht 1

Bespreek dit met elkaar.

Opdracht 2

- Bespreek de keuze die ze gemaakt hebben. Geef ruimte voor verschillende gevoelens.
- Idem.
- Dit kunnen heel verschillende verhalen zijn. Op internet is veel te vinden over engelen, ook buiten de christelijke wereld. Laat ze delen wat ze weten en neem dit mee in het vervolg van de Bijbelstudie door dit te toetsen aan de Bijbel. Een mooi artikel hierover is te vinden via: https://www.digibron.nl/viewer/collectie/Digibron/id/tag:Terdege,20060906:newsml_cabb45ed4b6fd_2ebe4fd9bca73bdac0a

Opdracht 3

- Horen: vallende kettingen, stem van de engel.
Zien: licht, engel die zij van Petrus aantikt, Petrus die zich omgordt, schoenen vast doet en zijn mantel omdoet.
- Lees de verzen 8-10 met elkaar en bespreek wat er gebeurt.
- Benadruk dat het heel erg wonderlijk is dat de soldaten helemaal niets merkten terwijl er zoveel te zien en te horen was
- Er zijn verschillende verhalen bekend van mensen die iets van een engel gezien hebben, maar ook dat ze een bijzondere bescherming of kracht ervaren zonder dat iets zichtbaar was. Bespreek met de jongeren of ze in hun leven weleens een bijzondere leiding of besturing ervaren hebben en of daarin misschien engelen een rol gespeeld kunnen hebben

Opdracht 4

- Lees met elkaar het Bijbelgedeelte en laat ze alles benoemen wat ze over engelen leren vanuit dit gedeelte. Als ze er meerdere kunnen opzoeken, kunnen ze met elkaar vergelijken en wordt er nog meer duidelijk over verschillende taken en verschijningen van engelen.
- Bespreek wat nieuw was voor hen en wat ze hieraan hebben voor hun eigen leven.

Opdracht 5

- Het dienen van de gelovigen komt hierin sterk naar voren.
- Er kunnen mogelijk meerdere opties zijn.

Opdracht 6

- In de tabel hieronder staat wat er over Jezus en over engelen wordt gezegd in Hebrëeën 1.

	Jezus	Engelen
Kenmerken	Vers 2: Erfgenaam (vers 2) Vers 3: - Afschijnsel Zijner heerlijkheid - Uitgedrukte Beeld Zijner zelfstandigheid	Vers 7: Geesten / vlam des vuurs

	<ul style="list-style-type: none"> - Door het woord van Zijn kracht worden alle dingen gedragen - Gezeten aan de rechterhand der Majesteit in de hoogste hemelen <p>Vers 8:</p> <ul style="list-style-type: none"> - troon tot in eeuwigheid - Rechte scepter <p>Vers 9:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rechtvaardigheid liefgehad en ongerechtigheid gehaat - Gezalfd met olie der vreugde <p>Vers 2 en 10: Hemel en aarde gemaakt Vers 11 en 12: Blijft altijd Vers 13: Vijanden zullen aan Hem onderworpen worden</p>	
Taken	Vers 3: Reinigmaking onzer zonden door Zichzelf teweeggebracht	Vers 6: Aanbidden de Zoon Vers 14: uitgezonden om dergenen wil die de zaligheid beërven zullen
Namen	Vers 4 en 5: Uitnemender Naam / Zoon	Vers 7: dienaars Vers 14: gediensstige geesten

- b. Als aanvulling op de informatie uit de startopdracht kun je de tabel hierboven gebruiken met wat er in Hebreeën staat over engelen.
- c. Bespreek dat Jezus boven de engelen uitstijgt en het altijd moet gaan over Hem. Engelen staan nooit op zichzelf.

Afronding

Bespreek met elkaar de vier onderwerpen. Maak dit ook zoveel mogelijk praktisch voor hun eigen leven.

4. Kwade geesten

Bijbelgedeelte

Lukas 4:1-13

Zingen

Gebed des Heeren: 8, 9; 91:1

Kerngedachte

Gods Woord is het antwoord op de macht van de duivel.

Extra informatie voor de leiding

Focus: Op welke manier probeert de duivel Christus te verzoeken?

Omschrijving focus: De duivel verzoekt Jezus onder Gods toelating. Het is niet de duivel die Christus de woestijn in leidt, maar de Geest. Het is dus God Zelf Die Zijn Zoon op de proef stelt door de duivel ruimte te bieden om Hem te verzoeken. Net als de Heere Jezus kan God ons ook op de proef stellen door toe te staan dat de duivel ons verleidt. Als dit gebeurt, mogen wij terugvallen op Gods Woord, net zoals Jezus dat 3 keer doet. Daarnaast mogen wij weten dat Hij deze strijd tegen de satan voor ons al gestreden heeft. Wij mogen roemen in Zijn kracht, omdat wij zwak zijn. Daarom kunnen wij met Luther in deze aanvechting zingen:

Gods Woord houdt stand in eeuwigheid
en zal geen duimbreed wijken.

Beef, satan! Hij, Die ons geleidt,
zal u de vaan doen strijken!

Als we zien op hoe de duivel Jezus verzoekt, vallen er drie dingen op:

1. Jezus heeft honger, de duivel kent deze zwakte en maakt daar gebruik van.
2. De duivel is erg slinks, hij wordt niet voor niets de leugenaar van den beginne genoemd. Hij kan ons waarheden of goede dingen voorhouden en die net een beetje verdraaien, zodat hetgeen hij voorhoudt goed lijkt, maar het niet is.
3. De duivel leert van zijn fouten en past zijn tactiek aan. Bij de derde verleiding komt hij ook met een Schriftcitaat.

Achtergrondinformatie

De woestijn van Juda: Een gebied van ongeveer 16 kilometer breed en 50 kilometer lang. Gelegen ten westen van de dode zee en ten zuiden van het heuvellandschap van Efraïm en ten noorden van de Negev woestijn.

Het hoogste punt van de tempel: In de tijd van de Heere Jezus was het tempelplein ommuurd. In de zuidoostelijke hoek was een platform gemaakt boven op de muur om vanaf die plek de sjofar te laten klinken bij het aanbreken van een Joodse feestdag. Omdat het hier om een verhoging gaat op de muur, is het waarschijnlijk dat dit het hoogste punt is geweest.

Exegese

Vers 1-2

Nadat de Heilige Geest was neergedaald op Christus na Zijn doop en de Vader had uitgesproken dat Jezus Zijn geliefde Zoon was, wordt Jezus door de Geest geleid naar de woestijn om daar getest te worden. Hoewel God weet wat in ons hart is, test Hij ons om de gedachten en intenties van ons hart openbaar te maken. Zoals God het volk in de woestijn op de proef stelde -Hij test ons- om te zien wat in hun hart was en of zij in tegenspoed zouden vasthouden aan God geboden (Deuteronomium 8:2). Hierin verschilt God van de duivel die mensen verleidt en in een valstrik probeert te lokken om mensen zo ten val te brengen.

Dat de Geest Christus naar de woestijn leidt, is belangrijk. Christus wordt niet onvrijwillig naar de woestijn gesleurd door de duivel als een gevangene, maar als de Gezalfde van God Die geleid wordt door de Geest en met Zijn hulp ten strijde trekt tegen de satan.

Dat Christus veertig dagen doorbrengt in de woestijn moet gezien worden als een verwijzing naar het Oude Testament. In het Oude Testament is het getal 40 een belangrijk getal. Zo bracht Mozes veertig dagen en nachten

door op de berg Horeb zonder eten of drinken. En moest het Israëlische volk dat verlost was uit Egypte veertig jaar in de woestijn doorbrengen. Jezus onderstreept het Exodusmotief door enkel uit het boek Deuteronomium te citeren in antwoord op de satan.

Als laatste vermeldt Lukas dat Christus na deze veertig dagen honger had, net zoals we in Johannes 4 lezen dat Jezus dorst had. Dit bewijst dat Christus echt mens was geworden. Hij kon net als wij honger en dorst hebben, pijn lijden en moe zijn. We moeten dus beseffen dat Christus deze verzoeken van de duivel werkelijk als verzoeken heeft ervaren, net als wij dat kunnen ervaren. Net zoals wij moeite, pijn, verdriet en honger kunnen hebben, kon Christus dus net als wij werkelijk lijden.

Vers 3

We lezen in dit vers de eerste van 3 verzoeken door de duivel. Het is bijzonder dat Lukas in dit verhaal kiest voor het woord duivel (Grieks: diabolos) en niet voor het woord satan. Het werkwoord dat verwant is aan diabolos betekent zoiets als 'iemand vals beschuldigen'. Het wordt dan ook gebruikt in de Griekse vertaling van het OT in bijvoorbeeld het verhaal van Daniël en de leeuwenkuil, als de hovelingen Daniël ter dood proberen te brengen door valse beschuldigingen tegen hem bij de koning. We moeten het woord diabolos dus verstaan als degene die ons lastert en een verkeerde voorstelling geeft van de feiten. De duivel wordt dan ook niet voor niets de leugenaar van den beginne genoemd. Omdat hij onze voorouders door een verdraaiing van Gods woord gebracht heeft tot een keuze tegen God.

In zijn eerste poging Jezus te verleiden, zien we vooral dat hij probeert om gebruik te maken van Jezus' zwakte. Jezus had 40 dagen niet gegeten en we lezen dat Hij honger had. De duivel doet daarom dan ook een voorstel aan Christus door aan Hem te vragen of Hij een steen in een brood wil veranderen. Kortom, de duivel vraagt aan Jezus om Zijn almacht te gebruiken voor Zichzelf. Eigenlijk zegt hij hier zoiets als: "Waarom zou de Zoon van God honger moeten lijden in de woestijn?"

Hoewel het niet zondig is te verlangen naar eten, Jezus leert ons ook te bidden voor ons dagelijks brood, vraagt de duivel aan Christus om het heft in eigen handen te nemen en niet langer op God te vertrouwen. Zou God de Vader werkelijk Zijn Kind Jezus niet voorzien van alles wat Hij nodig heeft?

We moeten het "als U de Zoon van God bent" dus niet zien alsof het Zoonschap van Christus nog betwijfeld werd door de duivel. Bij de doop - 40 dagen geleden - had God de Vader duidelijk gesproken (Lukas 3:22): "Gij zijt Mijn geliefde Zoon, in U heb Ik Mijn welbehagen."

Vers 4

Christus reageert op deze eerste verzoeking met een Bijbelvers uit Deuteronomium 8:3. In dit vers roept Mozes het volk op zich geen zorgen te maken over het brood dat zij zullen eten. God zal hen verzorgen net zoals Hij dat deed in de woestijn met het manna. Zolang zij maar op Zijn Woord vertrouwen net zoals zij dat moesten doen met het manna.

De Heere Jezus wil niets weten van deze verleiding. Zoals Hij als 12-jarige Jongen al zei (Lukas 2:49): "Wist gij niet, dat Ik moet zijn in de dingen Mijns Vaders?" Hij kan en wil Zijn macht niet voor Zichzelf gebruiken. Hij is gekomen om te dienen en niet om gediend te worden. Sterker nog, het voedsel van Jezus is niet het eten van brood, maar dat Hij de wil doet van Hem Die Hem gezonden heeft (Johannes 4:34).

De manier waarop Christus de duivel weerlegt, is belangrijk. Christus kiest ervoor om maar één ogenschijnlijk tegenwep in te zetten: "Er is geschreven, dat de mens bij brood alleen niet zal leven." Hoe klein dit ook lijkt, dit is het machtigste wapen dat in stelling is te brengen tegen de duivel. Omdat de woorden uit de Bijbel niet zomaar mensenwoorden zijn, maar Gods woorden. Omdat God niet liegen kan en Hij bij machte is te doen wat Hij zegt, mogen wij weten dat alles wat in de Bijbel staat ook uit zal komen. Want als God spreekt, is het er en als God het gebiedt, staat het er. De duivel – hoe machtig hij ook is – is niet bij machte te veranderen wat er staat geschreven in Gods Woord en kan zich dus alleen maar neerleggen bij wat God gesproken heeft. Christus laat hier zien wat in Zijn hart is. Door de beproeving komt naar voren dat Hij enkel en alleen afhankelijk en gehoorzaam wil zijn aan het Woord van God.

Vers 5-7

Voor de tweede verzoeking neemt de duivel Christus mee naar een hoge berg. Zoals God aan Mozes op de berg Nebo het beloofde land liet zien, laat de duivel aan Christus al de koninkrijken van de wereld zien. Omdat geen berg daar hoog genoeg voor is, moet het hier waarschijnlijk om een visioen gaan. Na dit visioen doet de duivel Christus een aanbod: als Jezus de duivel aanbidt, zal hij Hem alle macht en heerlijkheid van de koninkrijken geven. Opnieuw is dit in zichzelf, afgezien van de voorwaarde, geen problematische voorstelling. Christus zal na Zijn kruisdood en opstanding de titel van Koning der koningen ontvangen. Echter, de manier waarop Christus dan aan deze macht komt, is zondig. Omdat Hij daarvoor het eerste gebod moet overtreden – door de duivel te aanbidden in plaats van God – en Hij hiermee kiest voor de snelle en gemakkelijke weg en niet de weg van Gods Woord waarin geprofeteerd werd dat de Christus zou lijden. De consequentie van deze kniebuiging zou zijn dat Christus ons niet zou kunnen verlossen van het oordeel van God en onze zonden niet zou kunnen wegnemen.

Vers 8

Het antwoord van Christus is opnieuw kort. Nadat Christus de duivel geboden heeft van hem te gaan, citeert hij opnieuw uit het Oude Testament, want er is geschreven: “Gij zult de Heere, uw God, aanbidden en hem alleen dienen.” Opnieuw citeert de Heere hier uit het vijfde Bijbelboek, Deuteronomium (6:13). Christus wijst de duivel erop dat God in Zijn wet van ons eist om niemand anders dezelfde eer en aanbidding te geven en Hem alleen te dienen.

Vers 9-10

Voor de derde en laatste verzoeking neemt de duivel Christus opnieuw mee en brengt Hem nu naar de tempel in Jeruzalem. Ze gaan samen naar het hoogste punt van de tempel en de duivel verzoekt Jezus door te zeggen: als U de Zoon van God bent, spring dan naar beneden! Om zijn verzoeking kracht bij te zetten – blijkbaar heeft de duivel geleerd van de vorige twee verzoeken – citeert de duivel nu ook uit de Bijbel, namelijk uit Psalm 91 vers 11-12. De psalmist zingt in deze psalm over zijn vertrouwen in de God Die hem – en alle gelovigen – helpt en redt uit alle nood. Een aspect van de bescherming en bewaring is dat God Zijn engelen beveelt om de gelovige te bewaren op al zijn wegen en als de gelovige dreigt te vallen, moeten de engelen hem vangen met hun handen. Als de engelen dit al voor de gelovige zullen doen, hoeveel te meer voor de Zoon van God? De duivel zegt dus eigenlijk zoiets als: “Springt U maar van de tempel, de engelen zullen U wel vangen, het staat in de Bijbel!”

Iedereen kan uit de Bijbel citeren, niet alleen oprechte christenen. Maar dus ook de duivel, de ketteren en de zondaars. Net zoals de duivel dat deed bij Adam en Eva in Genesis 3 verdraait hij het Woord van God nu weer. Volgens de kerkvader Origines moeten we dan ook bedacht zijn als iemand uit de Bijbel citeert: “Whenever you hear quotations from the Scriptures, be careful of trusting the speaker immediately. Consider the person: what sort of a life he leads, what sort of opinions he holds, what sort of intention he has. Otherwise, he might pretend that he is holy and not be holy.”

Vers 11-12

Ook deze keer wijst Christus de duivel terecht met een Bijbelwoord. Ook ditmaal doet Jezus dat met een citaat uit Deuteronomium (6:16). In dit citaat laat de Heere ons zien dat we God niet op de proef mogen stellen. Wat je duidelijk doet door te zeggen: “Oh, ik kan wel van een gebouw springen, want God zal Zijn engelen wel sturen om mij op te vangen!” Hoewel God ons op de proef stelt, mogen wij Hem niet op de proef stellen! Dit is ook niet nodig, omdat God aan ons al bewezen heeft Wie Hij is in het zenden van Zijn Zoon! Elke dag weer als we Zijn Woord openslaan, wil Hij ons leren Wie Hij geweest is voor de gelovigen uit de Bijbel en ook vandaag wil zijn voor ons!

Na de derde verzoeking wijkt de duivel van Christus en stopt hij voorlopig met het verzoeken van Christus. Waar het volk in de veertig jaar in de woestijn geen standhield, doet de Zoon van God, onze Heere Jezus Christus, dat wel! Hoewel de duivel Christus pas weer in de lijdensweek direct gaat verzoeken, vanaf het moment dat hij Judas in bezit neemt (Lukas 22:3).

Aanwijzingen en antwoorden

Startopdracht

Door het formuleren van deze vragen wordt het duidelijk wat zij zouden willen weten over dit onderwerp. Als het mogelijk is, kan daar rekening mee gehouden worden tijdens de bespreking die volgt.

Opdracht 1

Bespreek met elkaar wat er genoemd wordt. Noem eventueel dingen uit je eigen leven als voorbeeld. Laat zien dat het niet altijd slechte dingen hoeven te zijn, maar dat alles wat tussen God en ons in staat iets kan zijn wat de duivel gebruikt.

Opdracht 2

- a. De duivel stelt voor dat Jezus Zijn macht gebruikt om van de stenen brood te maken.
- b. Als Jezus dat deed, zou Hij Zijn almacht gebruiken voor Zichzelf. Daarmee zou Hij niet op Zijn Vader in de hemel vertrouwen, maar Zelf het heft in eigen handen nemen.
- c. Noem evt. een voorbeeld uit je eigen leven.

Opdracht 3

- a. Dat de duivel alle macht gegeven is en dat hij kan bepalen wie er ook macht krijgt.
- b. Verschillende namen laten zijn macht zien. Bespreek er een aantal
- c. Selecteer een aantal Bijbelgedeelten en lees ook de verzen eromheen:
  - De god dezer eeuw (2 Korintiërs 4:4) heeft de mensen verblind zodat ze het goede nieuws van het Evangelie van Jezus Christus niet kunnen 'zien'.
  - De overste van de macht der lucht (Efeziërs 2:2) werkt in de ongehoorzamen en zorgt ervoor dat zij naar de 'begeerlijkheden van het vlees' wandelen en daardoor onder de toorn van God liggen. Paulus beschrijft dit in tegenstelling tot de gelovigen die door God levend gemaakt zijn. Dit laat zien dat de duivel machtig is, maar God het laatste woord heeft.
  - De overste der wereld (Johannes 12:31) zal buitengeworpen worden in het oordeel over de wereld.
  - Een briesende leeuw (1 Petrus 5:8) die zoekt wie hij kan verslinden. Petrus roept om hem te weerstaan, vast in het geloof en zegt in vers 10 dat God hen daarvoor de kracht zal geven.
  - De slang (Genesis 3:1) was listiger dan de andere dieren. Dit laat iets zien van hoe slim de duivel is, hij weet Eva te verleiden van de boom te eten.
  - De grote draak (Openbaring 12:9; 20:2) gaat eerst tekeer om de het volk van God te vernietigen, maar wordt uiteindelijk op de aarde of in de afgrond geworpen, gebonden en overwonnen (Openb. 12:11) .
  - De verzoeker (Mattheüs 4:3) verzocht Jezus in de woestijn en probeerde Hem te laten zondigen. Jezus weerstond hem en liet daarmee zien dat Zijn macht groter is dan die van de duivel.
  - De boze (Mattheüs 13:19), in de gelijkenis van de zaaier kan hij het Woord van God wegrukken uit het hart van degenen die het niet begrepen hebben.
  - Mensenmoorder van den beginne (Johannes 4:44): hij richt zich op de mensen. Zij zijn het pronkjuweel van Gods schepping en daarom wil hij hen meesleuren in de dood.
  - Leugenaar, vader van de leugen (Johannes 8:44b), omdat hij de waarheid niet heeft. We zien ook vaak in de Bijbel dat hij Gods woorden verdraait (bijv. in het Paradijs). Het verwijst mogelijk ook naar het feit dat duivels gevallen engelen zijn, die niet in de waarheid van God staande gebleven zijn.

Opdracht 4

- a. Het bekendste verhaal is Genesis 3, de zondeval
- b. De psalmist zingt in deze psalm over zijn vertrouwen in de God Die hem helpt en redt uit alle nood. Een aspect van de bescherming en bewaring is dat God Zijn engelen beveelt om de gelovige te bewaren op al zijn wegen en als de gelovige dreigt te vallen, moeten de engelen hem vangen met hun handen. Dan is het dus een troost voor gelovigen voor als het nodig is. Het bewust doen, is God verzoeken om te testen of Hij echt zal helpen.
- c. Het is altijd belangrijk om na te denken of iets tegen Gods Woord ingaat. Teksten kunnen uit hun verband gerukt worden, vergelijk daarom altijd wat er nog meer in de Bijbel staat daarover. Als iemand een Bijbeltekst ergens voor gebruikt, is het goed om dat zelf te onderzoeken en erover te bidden.

Opdracht 5

- a. In alle drie de antwoorden verwijst Jezus naar wat er geschreven is in de Bijbel.
- b. Het Woord van God is een krachtig wapen in de strijd tegen de duivel.

Opdracht 6

- a. Verschillende gedeelten kunnen hier worden onderstreept. Enerzijds roepen die op tot een waakzame en actieve houding, anderzijds laten ze zien dat God de kracht hiervoor wil geven door de Heilige Geest.
- b. De troost is dat God erbij is, Hij wil en zal voorzien in de strijd tegen de duivel.

Stelling 7

Bespreek met elkaar dat het geloof in Jezus het belangrijkste is, omdat de duivel dan niet meer de macht heeft in jouw leven.

Afronding

Als er nog veel vragen leven waar deze Bijbelstudie nog geen antwoord op geeft, kun je overwegen hier nog eens een avond aan te besteden. Aan de andere kant zal mogelijk niet alles beantwoord kunnen worden. We weten alleen datgene wat God ons in Zijn Woord heeft geopenbaard, wijs de jongeren daarop.

5. Geestelijk leven

Bijbelgedeelte Galaten 5:16-26
Zingen 119:1 en 89:7

Kerngedachte

Geestelijk leven is strijdend leven met de overwinning in Christus.

Extra informatie voor de leiding

Focus: Paulus spreekt in dit gedeelte over het leven in navolging van de Geest, het christelijke leven met al zijn aanvechtingen van het vlees.

Omschrijving focus: Paulus spreekt in dit gedeelte over het leven van een christen. Het belangrijkste in het leven van een christen is zelfverloochening en het volgen van de Geest, het wandelen door de Geest. Dit betekent niet dat dit een weg is zonder moeite, strijd en struikelen. Paulus benadrukt dat een christen in zonde kan vallen, ondanks zijn vernieuwde wil die dat eigenlijk niet wil. We zijn nog niet verlost van dit oude lichaam en zullen pas bij het verkrijgen van het nieuwe lichaam verlost zijn van deze sterke begeerten van het vlees. Hierna schetst Paulus heel praktisch wat een leven kenmerkt dat bepaald wordt door het vlees – de werken van het vlees – en wat een leven kenmerkt dat geleid wordt door de Geest – vruchten van de Geest. Dat je tegelijk christen bent en kunt vasthouden aan allerlei zonden, kan volgens Paulus niet. Hij benadrukt heel sterk dat mensen die zich voortdurend en blijvend bezighouden met de zonde van het vlees, geen deel uit zullen maken van het Koninkrijk van God. Hiermee plaatst Paulus ons een spiegel voor: hoeveel van ons leven wordt beheerst door de zonden die genoemd worden? Is er sprake van strijd of doe ik de zonden te graag? Merken wij iets van de Geest Die ons leidt? Die ons verandert naar het beeld van Christus Die het Voorbeeld is van Iemand in Wie al deze vruchten van de Geest ten volle zichtbaar zijn geworden.

Exegese

Vers 16

De apostel Paulus begint het gedeelte over de werken van het vlees en de vrucht van de Geest met een opdracht: Wandel door de Geest. In de opdracht aan de gelovige gebruikt de apostel het beeld van het wandelen. Het gaat hierbij niet om een gewone wandeling in het bos of langs het water. Maar om onze wandel op de levensweg. Dit is een bekend beeld uit de Bijbel, we kunnen hierbij denken aan de eerste psalm. Maar ook aan bijvoorbeeld Exodus 18:20 (“En verklaar hun de instellingen en de wetten, en maak hun bekend den weg, waarin zij wandelen zullen”). Ook in het Nieuwe Testament wordt het beeld van wandelen gebruikt. Zo spreekt Paulus in de Romeinenbrief niet alleen over het wandelen naar de Geest, maar plaatst hij daar tegenover het wandelen naar het vlees. Het wandelen door de Geest is dus in de plaats gekomen van ons oude leven buiten God. Een leven waarin we voor onszelf kiezen en waar we slaaf (verslaafd) zijn van onze begeerten en lusten. Als we deel krijgen aan de dood en opstanding van Christus door het geloof en met Hem levend gemaakt zijn, zullen wij wandelen in een nieuw leven (Rom. 8:4). In dit leven gaat het erom dat wij niet langer onszelf en onze begeerten kiezen, maar dat wij ons overgeven aan de Geest en ons door Hem laten leiden (zie uitleg vers 18, passief werkwoord). Het tweede gedeelte van dit vers (en u zult de begeerte van het vlees niet volbrengen³ HSV) moeten we lezen als een vrucht van de gehoorzaamheid aan de opdracht van Paulus om te wandelen door de Geest. Als wij ons in dit leven laten leiden door de Geest, dan is het gevolg daarvan dat wij niet langer gericht zijn op onze begeerten.

Vers 17

De apostel Paulus voegt nu nog iets toe aan het opdracht en de belofte uit het vorige vers. De weg van zelfverloochening en het volgen van de Geest is geen gemakkelijke weg. Hoewel wij de Geest ontvangen hebben en door het bloed van Christus mogen weten dat alles wat van Hem is ook van ons is, omdat wij door het geloof deel hebben gekregen aan Zijn dood en opstanding, leven wij toch nog steeds in ons zondige lichaam dat dagelijks strijd voert tegen wat de Geest in ons werkt. Terwijl de geest onze wil – het hart – vernieuwd heeft en gelijk maakt aan die van God en Zijn Woord (zie het slot van dit vers), merken we toch dagelijks weer dat er in ons

---

³ Deze vertaling past grammaticaal beter bij het Grieks en wordt door alle recente Bijbelvertalingen gevolgd zie: HSV, NBV, ESV, NIV. Deze vertaling wordt ook in kanttekening 58 genoemd van de SV.

vlees begeerten opkomen die strijdig zijn met die nieuwe wil en de weg die de Geest met ons wil gaan. Door het feit dat het christelijke leven een strijd blijft, kan het zijn dat de gelovige struikelt en in zonde valt. Als dit gebeurt, moeten we niet vast blijven houden aan deze zonden, maar om vergeving vragen en breken met deze zonde. Om zo te leren dat we God nog dagelijks nodig hebben en zo ook leren minder van onszelf te denken en te leren dat we Hem elke dag weer nodig hebben. Door deze strijd heen wil God ons laten groeien in de heiligheid om ons zo steeds meer te laten lijken op Zijn Zoon tot het moment dat we zullen sterven of Hij terugkomt en we dan overkleed zullen worden met een nieuw lichaam dat gelijk is aan het opstandingslichaam van Christus. Vanaf dat moment zullen we volmaakt heilig zijn, zonder zonden, zonder strijd, omdat we geen last meer hebben van ons vlees (we hebben namelijk een nieuw lichaam). En zullen wij eeuwig van God genieten en Hem tot in eeuwigheid grootmaken.

Vers 18

In de verst gebruikt de apostel Paulus een bijzonder werkwoord. Namelijk een passief werkwoord (geleid wordt), dat wil zeggen dat wij niet degenen zijn die leiden (actief), maar dat wij geleid worden door de Geest. Dit heeft grote consequenties voor het verstaan van het wandelen door de Geest. Wij kunnen als christenen niet zomaar doen wat wij willen, maar wij worden bewust of onbewust geleid door de Geest Die ons denken, ons willen en voelen constant beïnvloedt, zodat wij – om in de beeldspraak te blijven – de goede kant op gaan.

Als laatste voegt Paulus hieraan toe dat christenen niet onder de wet zijn. Dit betekent in de eerste plaats dat christenen geen deel uitmaken van het Oude, maar van het Nieuwe Verbond. In het nieuwe verbond is de gelovige door de Geest vrij van de overheersing – het is mogelijk om met zonden te breken door de kracht van de Geest – van de zonden en de vloek van de wet. Dat een christenen vrij is van de wet wil niet zeggen dat het hem vrij staat om te zondigen. Dat Paulus het antinomianisme⁴ uitsluit, blijkt wel uit de volgende 3 verzen waarin Paulus diverse zonden bij name noemt en vertelt dat mensen die daarin volharden geen deel zullen hebben aan het Koninkrijk van God.

Vers 19-21

In deze verzen tekent Paulus de weg van het vlees, een weg die de gelovigen van Galatië goed kennen van hun oude leven voordat zij tot geloof kwamen.

Seksuele zonden:

Zonde	Uitleg
Overspel ⁵	Het aangaan van een seksuele en emotionele relatie door een getrouwde man of vrouw met iemand die niet zijn of haar partner is.
Hoererij	Een algemene term voor immorele seksuele handelingen. Paulus dringt er bij christenen op aan dat zij na hun bekering een nieuwe, Bijbelse visie op seksualiteit moeten ontwikkelen en immoreel seksueel gedrag achter zich moeten laten (1 Thes. 4:3 ⁶). Een andere mogelijke verklaring is een verbod op geslachtsgemeenschap met een prostituee. Net als in het Nederlands (hoer/hoerierij) lijken deze twee woorden op elkaar in het Grieks (porneia/pornai).
Onreinheid	Ook dit woord heeft te maken met seksuele zonden. De nadruk ligt hier vooral op de onreinheid ⁷ , die seksuele zonden teweegbrengen. Met name bezien vanuit de Joodse reinheidswetten.
Ontuchtigheid	Net als de voorgaande drie woorden gaat dit woord ook over seksuele zonden. In dit geval doelt het woord op iemand die zijn zelfbeheersing totaal kwijt is en alle

⁴ Tegen de wet, mensen in de kerkgeschiedenis die leren dat christenen zich niet langer aan geboden hoeven te houden.

⁵ Mist in sommige bijbelvertalingen omdat deze zonden niet in alle Griekse handschriften voorkomt. Vergelijk SV/HSV met bijvoorbeeld NBV of de ESV.

⁶ “Want dit is de wil van God, uw heiligmaking: dat gij u onthoudt van de hoerierij”

⁷ “Daarom heeft God hen ook overgegeven in de begeerlijkheden hunner harten tot onreinheid, om hun lichamen onder elkander te onteren;”

---

grenzen overschrijdt die door de maatschappij op het gebied van seksualiteit zijn getrokken.

Religieuze zonden:

Zonde	Uitleg
Afgoderij	Het aanbidden van de afgoden in plaats van of naast God.
Tovenarij ⁸	Door het gebruik van toverdranken, bezweringen en drugs proberen omstandigheden te manipuleren. De beoefenaar van tovenarij stelt zijn vertrouwen op de middelen en niet op God. Hierdoor stel hij iets naast of in plaats van God, net zoals dat geldt voor een afgod.

Sociale zonden:

Zonde	Uitleg
Vijandschappen	Gevoelens van vijandschap die aan de basis liggen van twisten.
Twisten	De ruzie, die ontstaat als twee partijen tegenover elkaar komen te staan. Paulus probeert dit buiten de gemeente te houden (2 Kor. 12:20).
Afgunstigheden ⁹	Negatieve gevoelens van afgunst vanwege wat de ander bereikt heeft of bezit.
Toorn	Een persoon die de controle over zichzelf verliest en een woede-uitbarsting krijgt.
Gekijf/Egoïsme ¹⁰	Egoïstische ambities die onderlinge onenigheid teweegbrengen.
Tweedracht	In bijvoorbeeld de kerkelijke gemeente ontstaan er twee groepen vanwege de zonde die begaan zijn.
Ketterijen	Een persoon of een groep die afwijkende ideeën heeft over de officiële leer van de Kerk.
Nijd	Het benijden van iemand anders, omdat hij of zij dingen van God gekregen heeft die jij ook zou willen.
Moord	Het doden van een ander schepsel.
Dronkenschappen	Een overmatig drankgebruik.
Brasserijen	Feestjes waarbij veel gegeten en gedronken wordt. Vaak in combinatie met een lage seksuele moraal.

De apostel onderstreept zijn waarschuwing tegen de zonde van het vlees door te benadrukken dat zij die in deze zonde zijn en blijven het Koninkrijk van God niet in kunnen gaan. Oftewel deze mensen mogen het Koninkrijk van Jezus niet binnengaan als zij vast blijven houden aan deze zonden. De enige andere plaats die dan nog voor hen open is om de eeuwigheid in door te brengen, is de hel.

Vers 22

Paulus gaat nu een lijst geven met de vruchten die in ons leven zichtbaar worden als we geleid worden door de Heilige Geest. Dat het hier over een enkelvoudsvorm gaat, moet niet te veel achter gezocht worden. Enkel dat het een vrucht is van het werk van de Geest in ons.

Vrucht	Betekenis
Liefde	Dat de liefde als eerste komt, moet ons niet verbazen. Het is het kenmerk van het nieuwe leven (1 Kor. 13). Paulus sprak er al eerder over de liefde in dit hoofdstuk (5:14).
Blijdschap	Deze blijdschap is het gevolg van de vaste kennis van Gods liefde jegens ons. Deze blijdschap wordt gewerkt door de Heilige Geest (1 Thes. 1:6) en blijft zelfs in verdrukkingen (2 Kor. 7:4).
Vrede	De vrede die er mag zijn nadat onze zonden zijn verzoend door het bloed van Christus. Hierdoor mogen we ervaren dat er vrede is tussen ons en de God van de

---

⁸ SV: venijngeving, oud Nederlands voor: het bereiden van vergif, giftmengerij; ook toverij, magie. Zie ook kanttekening 69: Tovenarij.

⁹ Kanttekening 70: Jaloezie.

¹⁰ Woordenboek en commentaren geven ook de optie egoïstisch.

	vrede (Rom. 15:33). Deze vrede gaat alle verstand te boven en bewaart ons verstand en ons hart (Fil. 4:7).
Lankmoedigheid	Dat is dat de Geest ons geduld leert als wij moeten wachten op de vervulling of in tegenspoed verkeren.
Goedertierenheid	De Bijbel leert ons dat de Heere barmhartig, genadig en lankmoedig is (Ps. 103:8). Hij heeft geduld met ons en onze zonden. Waardoor er nog sprake is van genadetijd, omdat Hij geduldig wacht met Zijn oordeel (Rom. 2:4 en 9:22). Door de Geest mogen we leren om, net als Hij, geduldig te zijn. Zodat ook wij geduld leren hebben met de zwakheden van onze ouders, broers/zussen, collega's en gemeenteleden.
Goedheid	Is het tegenovergestelde van nijd. Het gaat hier om een houding van vrijgevigheid. Het goede op het oog hebben voor de ander. Zo spreekt Christus ook in de gelijkenis van de arbeiders in de wijngaard als mensen verontwaardigd zijn over het feit dat mensen hetzelfde loon krijgen. "Heb ik niet het recht om goed te doen?" (Matth. 20:15) ¹¹ .
Geloof/Betrouwbaar	Op andere plaatsen in de Bijbel staat dat God betrouwbaar is (1 Cor. 1:9; 10:13. 2 Cor. 1:18; 1 Thes. 5:24 en 2 Thes. 3:3.). Wij kunnen van Zijn Woord op aan! Zo wil de Geest ons leren dat wij voor alle mensen ook betrouwbaar zijn. Christus zegt niet voor niets: laat uw ja een ja zijn en uw nee een nee zijn! Een tweede toepassing volgt uit Openbaring 1:5, waar staat dat Christus de betrouwbare Getuige is. Net als Hij mogen wij van Zijn Genade en Goedheid getuigen en mensen vertellen over de hoop die in ons is en hen bekendmaken met de woorden van het eeuwige leven. Het zijn van een betrouwbare getuige kan ons echter alles kosten (Openb. 2:13).
Zachtmoedigheid	Dat is dat we ten alle tijde rustig blijven en ons niet laten beheersen door boosheid. Zo bleef ook Mozes rustig toen het volk hem hevig bekritiseerde (Num. 12:3). Christus getuigt van Zichzelf dat Hij de Zachtmoedige is en zegt dat wij dit van Hem mogen leren (Math. 11:29).
Matigheid	Het gaat hier om de gave van zelfbeheersing. Met name met betrekking tot voedsel en seks. De Geest leert ons niet om alle seksuele gevoelens af te leggen, maar om op de juiste manier met seksualiteit om te gaan (binnen het huwelijk niet er buiten).

Vers 23

Net als de lijst van de werken van het vlees eindigt deze lijst van de vruchten van de Geest met een conclusie. Was net de conclusie dat degenen die in deze zonde blijven geen deel hebben aan het Koninkrijk van God, nu is de conclusie aan het einde van deze lijst dat de wet deze dingen niet verbiedt. Anders dan bij de werken van het vlees die door de wet verboden worden en waarbij de vloek van de wet op degene komt die vast blijft houden aan die zonden van het vlees, rust op het volgen van de Geest niet de vloek, maar de zegen.

Vers 24

Met dit vers sluit Paulus dit gedeelte af door terug te grijpen op de gedachte waar hij mee begon. Namelijk dat christenen zich laten leiden door de Geest. Het gevolg van deze weg is dat wij door de kracht van de Geest en Christus het vlees kruisigen. We leren dus door de Geest onszelf te verloochenen en nee te zeggen tegen de zonden. Opvallend is dat Paulus hier niet, zoals hij dat elders doet (Gal. 2:19 en 6:14), het woord kruisigen passief gebruikt, maar actief. Waarschijnlijk moeten we er niet meer achter zoeken dan dat de Geest ons inschakelt en niet uitschakelt in het leven van de dankbaarheid. Paulus gebruikt zowel de aantoonende wijs (wat God voor ons gedaan heeft), als de gebiedende wijs (wat wij doen voor God) naast elkaar en laat deze ook naast elkaar staan. Als de balans tussen deze twee weg is, dan krijg je óf een gelovige die passief met zijn armen over elkaar zit en zegt: "God heeft alles al gedaan, ik hoef niks meer te doen" óf aan de andere kant iemand die vergeet dat Christus alles volbracht heeft en zich volledig stort op alle geboden in de Bijbel en in een cirkel van wetticisme en farizeïsme belandt.

---

¹¹ SV/HSV: goed, ESV: generosity

Vers 25

Paulus roept hier de gemeente op om, als zij werkelijk christenen zijn, dat bij deze positie dan ook een christelijk leven hoort. Zoals we net gezien hebben, is dat een leven van zelfverloochening en het volgen van de Geest.

Vers 26

De apostel Paulus spoort de gemeente aan om geen eigen eer te zoeken. Want dit hoort niet bij een wandel in de Geest. Het enige wat het doet, is het veroorzaken van conflicten omdat mensen elkaar tergen en benijden. Zaken die duidelijk bij de werken van het vlees horen.

Aanwijzingen en antwoorden

Startopdracht

Laat de tieners dit in tweetallen bespreken. Vervolgens plenair een aantal voorbeelden laten noemen. Eventueel kun je ze op gang helpen met wat persoonlijke voorbeelden. Het gaat er bij deze opdracht vooral om dat duidelijk wordt welk beeld de tieners hebben bij de term 'geestelijk leven'.

Opdracht 1

- a. Wandelt door de Geest (vs. 16a), Door de Geest geleid wordt (vs. 18a) en Begeerlijkheden van het vlees (vs. 16b).
- b. De tegenstelling die je hier kunt benadrukken is het 'wandelen' en het 'geleid worden door' de Geest tegenover 'begeerten' van het vlees. De woorden met betrekking tot de Geest gaan over dicht bij God zijn, door Hem geleid worden om de goede kant op te gaan. Begeerten van het vlees gaat alleen over jezelf. Over een leven waarin we voor onszelf kiezen en geleid worden door onze begeerten en lusten.

Opdracht 2

- a. In Romeinen 7:20b staat: 'zo doe ik nu hetzelfde niet meer, maar de zonde, die in mij woont.' Deze zin laat zien dat God de wil heeft vernieuwd en gelijk gemaakt aan die van Hem en Zijn Woord, maar door de zonde die nog in ons woont is er strijd tussen wat iemand die in God gelooft wil en soms doet.
- b. Probeer dit dicht bij de tieners te brengen door voorbeelden uit het dagelijks leven te bespreken. Als de tieners zich niet vrij genoeg voelen om hierover te delen, kun je als leiding wat voorbeelden noemen uit je eigen leven.

Opdracht 3

- a. De vruchten die hier genoemd worden, zijn: liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, goedertierenheid, goedheid, geloof/betrouwbaar, zachtmoedigheid, matigheid.
- b. De term 'vruchten' duidt op iets wat ontstaat vanuit iets anders. Een vrucht kan alleen maar groeien aan een plant. 'Werken' duidt op iets wat iemand zelf doet.
- c. Er kunnen verschillende dingen opvallen, bespreek dit met elkaar. De kern is dat het bij de vruchten van de Geest gaat over liefde tot God en de naaste. De werken van het vlees richten zich vooral op je eigen leven. Daarnaast valt op dat sommige vruchten en werken lijnrecht tegenover elkaar staan, bijv. liefde – vijandschappen, vrede – tweedracht, zachtmoedigheid – gekijf, matigheid – dronkenschappen. Je kunt deze tegenstellingen ook visueel maken door lijnen te trekken tussen de tegengestelde begrippen.
- d. Bespreek hoe deze vruchten praktisch zichtbaar kunnen zijn.

Stelling 4

Het is niet zo dat alleen mensen die in God geloven goede dingen doen. De vruchten zijn ook te zien bij mensen die niet geloven. Wel kan er verschil zitten in waarom mensen de vruchten laten zien. In vers 24 schrijft Paulus dat christenen zich laten leiden door de Geest en dus de Geest ook willen volgen. De vruchten zijn het gevolg daarvan. Daardoor kunnen ze het 'vlees kruisigen'. Dit laat zien dat er zelfverloochening in zit, dat je iets dus echt voor de ander doet en niet om er zelf beter van te worden of voelen. Ook vers 26 wijst hierop: niet je eigen eer zoeken.

Opdracht 5

- a. Die van **Christus zijn / Door de Geest leven**; In deze drie uitspraken is zichtbaar dat een christen dicht bij God leeft. Dat hij niet meer van zichzelf is, maar alleen leeft uit God.
- b. Dat kan alleen door het geloof in Christus Die alles voor ons volbracht heeft.

Opdracht 6

Bij deze teksten worden de volgende aspecten benadrukt:

- a. Dat Christus leeft in een gelovige. Dat laat zien dat Hij het belangrijkste is in iemands leven.
- b. Dat we dan niet meer slaaf van de zonde zijn. De zonde heerst niet meer over ons.
- c. Dat we willen leven voor God, als een offer van dankbaarheid.
- d. Dat we een nieuw mens geworden zijn. Nieuw betekent echt een verandering, een ander mens geworden. Dit laat zien dat de verandering iets is van binnenuit. Niet alleen verandering van gedrag, maar van je wil.

Afronding

Laat iedereen iets benoemen van wat hij/zij geleerd heeft en of het beeld van 'geestelijk leven' dat ze bij de startopdracht besproken hebben, nog steeds klopt. Het is mogelijk om dit in tweetallen te bespreken of kort plenair. Benadruk dat het ook vooral iets is wat ieder persoonlijk met God bespreekt in het gebed, omdat het gaat om een innerlijke wil en niet alleen om het goede gedrag. Hij wil groei geven van de vruchten door Zijn Geest.